

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA BISERICA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI” – STRÂMBEANU DIN PITARU (COM. POTLOGI, JUD. DÂMBOVIȚA)

Florin-Gabriel PETRICĂ, Minodora CÂRCIUMARU, Mihai Claudiu NĂSTASE

Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște; e-mails: floringabrielpetrica@yahoo.com, minodora.c@gmail.com, nastase_mc@yahoo.com

Keywords: church, 18th century, archaeological research, Strâmbeanu family, anthropological analysis, funerary inventory, seal ring, clothing accessories, coins

Abstract: The present study discusses the results of the archaeological research conducted at the Strâmbeanu Family chapel from Pitaru, Potlogi commune, Dâmbovița County. The lack of written documentary sources regarding the family's genealogy (with some of its members featuring the votive picture in the narthex of the chapel) and the uncertainties related to the year of the chapel's construction, represent shortages that the study of the archaeological artefacts and the anthropological research tried to overcome. Carried out between December 2019 and January 2020, as part of the preliminary stage of the church's restoration project, the archaeological excavations managed to offer new historical meanings to a definitory monument of Wallachia's religious architecture at the dawn of modernity. Seven funerary complexes with several individuals have been uncovered, a situation largely triggered by the re-burials in a relatively narrow space. Two graves had funerary inventories consisting of seal rings with heraldic representations, clothing accessories and coins.

Cuvinte-cheie: biserică, secolul al XVIII-lea, cercetare arheologică, familia Strâmbeanu, analiză antropologică, inventar funerar, inel sigilar, accesorii vestimentare, monedă

Rezumat: Studiul prezintă rezultatele cercetărilor arheologice efectuate la Biserica Strâmbeanu din satul Pitaru, comuna Potlogi, jud. Dâmbovița. Lipsa unor surse documentare edite sau a unor studii privind genealogia membrilor familiei Strâmbeanu, ale căror chipuri se văd în tabloul votiv din pronaos, incertitudinile legate de anul fondării lăcașului de cult sunt probleme care au încercat să fie surmontate de cercetarea arheologică. Desfășurate în perioada decembrie 2019 – ianuarie 2020, ca urmare a inițierii proiectului de restaurare a bisericii, săpăturile arheologice au reușit să ofere noi valențe istorice unui ansamblu definitoriu pentru arhitectura religioasă munteană de la începuturile modernității. Au fost scoase la iveală șapte complexe funerare conținând mai mulți indivizi, situație datorată în mare parte reînhumărilor într-un spațiu relativ mic. Două morminte au avut inventar funerar constând în inele digitale cu reprezentări heraldice, accesorii vestimentare și monede.

I. ISTORICUL MONUMENTULUI

Pe teritoriul actualului sat Pitaru (jud. Dâmbovița), în cătunul Nucești, fostul sat Strâmbeanu (Fig. 1), nu departe de cunoscutul palat brâncovenesc din comuna Potlogi, se află Biserica Strâmbeanu, ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Așa cum o dovedește numele, edificiul aparține unei familii de boieri proprietară de moșii în zonă în perioada secolului al XVIII-lea, cu un istoric insuficient reliefat istoriografic¹. Forma și compoziția planului plasează edificiul în aceeași epocă, dar, dată fiind simplitatea elementelor decorative², nu a fost exclusă nicio încadrare anterioară.

Compartimentată conform structurii unui lăcaș de cult specific epocii, cu pridvor, element aproape nelipsit încă de la mijlocul secolului al XVII-lea, continuat de pronaos, naos și altar, Biserica Strâmbeanu se definește

prin simplitate și armonie a proporțiilor (Fig. 2/1–2). Pridvorul deschis este delimitat de patru coloane cilindrice și doi stâlpi adosați peretelui de est. Arcadele, în formă de acoladă, sprijinite pe aceste coloane din cărămidă, ne trimit cu gândul la biserica Surpatele (jud. Vâlcea), clădită de Doamna Maria a lui Constantin-Vodă Brâncoveanu, sau la pridvorul bisericii Strehaia (jud. Dolj), de asemenea dintr-o epocă târzie.

Pronaosul, de formă dreptunghiulară, păstrează pe pereții de vest și sud pictura în frescă a ctitorilor și face trecerea în naos prin doi stâlpi masivi de zidărie. Turla de pe naos, cu ferestre cât toată înălțimea ei, este zveltă și adaptată perfect proporțiilor modeste ale bisericii, ceea ce conferă acesteia un echilibru estetic și o eleganță aparte. Ușa de la intrarea în biserică, inclusiv ancadramentul definit în partea sa superioară de o arcadă trilobată, este din lemn și pare a fi cea originală.

¹ Lecca 1937, p. 495. Informațiile lacunare din literatura de specialitate ne pot permite, până la noi cercetări arhivistice, doar considerații generale privind familia Strâmbeanu. Foarte probabil ca familia de boieri dâmbovițeană să fie înrudită cu familia boierilor Strâmbeanu din județul Gorj, menționată documentar încă din secolul al XVI-lea.

Reconstituirea modalității prin care ctitorii de la Pitaru au ajuns în arealul Curții Domnești de la Potlogi nu poate prinde contur decât cu sprijinul unor surse documentare.

² Ghika Budești 1933, p. 51–52.